

Informace z kontrolní akce NKÚ č. 13/03

Peněžní prostředky určené na přímé platby

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále jen „NKÚ“) na rok 2013 pod číslem 13/03. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ JUDr. Ing. Jiří Kalivoda.

Cílem kontroly bylo prověřit, zda peněžní prostředky státního rozpočtu a Evropské unie určené k přímým platbám v rámci společné zemědělské politiky byly poskytnuty v souladu se stanovenými podmínkami. Dalším cílem bylo ověřit operační účinnost systémů řízení a kontroly pro poskytování těchto nárokových plateb.

Kontrolovaným obdobím byl rok 2012, v případě věcných souvislostí i období předcházející a následující. U národních doplňkových plateb byly kontrolovány platby za rok 2011, protože žádosti o platby za rok 2012 nebyly ještě v průběhu kontrolní akce proplaceny.

Kontrola byla prováděna od února do července 2013 u těchto kontrolovaných osob:

- **Ministerstvo zemědělství** (dále jen „MZe“);
- **Státní zemědělský intervenční fond** (dále též „SZIF“) – centrální pracoviště SZIF a regionální odbory SZIF Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Olomouc, Opava, Praha a Ústí nad Labem;
- **AG družstvo Kružberk**, Nové Lublice; **AGRO Chomutice a.s.**, Chomutice; **Agro Mohelno, s.r.o.**, Mohelno; **Agro Podlužan, a.s.**, Prušánky; **AGROKOMPLEX OHŘE a.s.**, Bohušovice nad Ohří; **AGROZEA, spol. s r.o.**, Darkovičky; **ALTERAGRA s.r.o.**, Jindřichov u Krnova; **Bergmüller, s.r.o.**, České Budějovice; **BIBI LIFE s.r.o.**, Brumovice; **Bohuslav Mašek**, Chotilsko, Záborná Lhota 3, okres Příbram; **Bohuslav Pasovský**, Kamenická 3179, Varnsdorf, okres Děčín; **Bohuslav Vítovec**, Rajske 6, Běšiny, okres Klatovy; **Bohuslav Zárybnický**, Omlenice, Omlenička 39, okres Český Krumlov; **Dobrosev, a.s.**, Dobronín; **Eduard Filipi**, Bělská 861/3, Boskovice, okres Blansko; **EKO VLACHOVICE s.r.o.**, Vlachovice; **František Padrta**, Ohrazení 12, Ledenice, okres České Budějovice; **Horal, akciová společnost, Hláška**, Liberk-Hláška; **Jan Šigut**, Raškovice 210, okres Frýdek-Místek; **Jana Ševčíková**, Molenburk 20, Vysočany, okres Blansko; **JASANKA s.r.o.**, Chabrovice; **Jindřich Svoboda**, Kopaná 565, Frenštát pod Radhoštěm, okres Nový Jičín; **Jiří Bistrý**, Francova Lhota 459, okres Vsetín; **Jiří Horčíčka**, Adolfovice 307, Bělá pod Pradědem, okres Jeseník; **Jiří Kašpárek**, Hajnice 167, okres Trutnov; **Jiří Kozel**, Lounky 34, Chodouny, okres Litoměřice; **Jiří Pípal**, Myslov 1, Nová Cerekev, okres Pelhřimov; **Josef Douša**, Měňany 26, okres Beroun; **Josef Tulis**, Branišov 35, Zvole, okres Žďár nad Sázavou; **Leoš Zdráhal**, Tučín 28, okres Přerov; **Ludovít Novotný**, Zdelov 72, okres Rychnov nad Kněžnou; **Lužanská zemědělská a.s.**, Lužany; **Markéta Wimmerová**, Čestín 40, okres Kutná Hora; **Milan Caha**, Holubí Zhoř 5, Velká Bíteš, okres Žďár nad Sázavou; **Milan Šíma**, Ke Koupališti 430/3, Říčany-Radošovice, okres Praha-východ; **Miloš Cepák**, Tuš 150, Suchdol nad Lužnicí, okres Jindřichův Hradec; **Miroslav Pelc**, Podlesí 526, Valašské Meziříčí, okres Vsetín; **MORAVAN, a.s.**, Petřvald; **OVIS-LAND, spol. s r.o.**, Újezdec; **RYNAGRO a.s.**, Rynárec; **Starojicko, a.s.**, Nový Jičín, Starý Jičín-Jičina; **Statek Novák Jarpice – Kamenice s.r.o.**, Vraný – Horní Kamenice; **Tomáš Bílek**, Blažejovice 1, Rozsochy, okres Žďár nad Sázavou; **Troubecká hospodářská a.s.**, Troubky; **Václav Chalupný**, Strašín 152, okres Klatovy; **Yveta Halgašová**, 5. května 196/20, Děčín X – Bělá, okres Děčín; **ZÁVESKÝ a spol., spol. s r.o.**, Litoměřice; **ZD Krásná Hora nad Vltavou a.s.**, Krásná Hora nad Vltavou; **Zemědělské družstvo "Roštýn"**, Hodice; **Zemědělské družstvo Čechtice**, okres Benešov; **Zemědělské družstvo ORASICE**, Louny; **Zemědělské družstvo Pojbyky**, Mladá Vožice; **Zemědělské družstvo Velká Losenice**, Velká Losenice; **Zemědělské družstvo VRBÁTKY**, Vrbátky;

Zemědělské družstvo Zlatý potok, Dobruška; **ZEPO s.r.o.**, Horní Branná;
ZP Hvězdlice, a.s., Chvalkovice; **ZS Slatina pod Hazmburkem a.s.**, Slatina.

I. Úvod

Přímé platby (dále též „PP“) jsou typem nárokových podpor poskytovaných v rámci společné zemědělské politiky EU. Přímé platby představují v Evropské unii hlavní formu zemědělských dotací, které mají za cíl zabezpečit zemědělcům větší stabilitu příjmů. V současné době jsou financovány prostřednictvím *Evropského zemědělského záručního fondu*.

Žadatelé o dotaci podávají žádost o přímé platby prostřednictvím tzv. *jednotné žádosti*. Tato jednotná žádost se podává každoročně vždy od dubna do 15. května daného roku na místně příslušná pracoviště agentur pro zemědělství a venkov.

O přímou platbu může žádat fyzická nebo právnická osoba obhospodařující zemědělskou půdu, která je pod jménem žadatele vedena v evidenci využití zemědělské půdy (dále též „LPIS“¹).

Kontrola byla zaměřena na níže uvedené přímé platby:

- jednotnou platbu na plochu zemědělské půdy (dále též „SAPS“),
- oddělenou platbu za cukr (dále též „SSP“),
- oddělenou platbu za rajčata (dále též „STP“),
- zvláštní podporu na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka,
- zvláštní podporu na tele masného typu,
- zvláštní podporu na bahnice, popř. kozy, pasené na travních porostech,
- zvláštní podporu na brambory pro výrobu škrobu,
- zvláštní podporu na chmel,
- národní doplňkové platby k přímým podporám (dále též „Top-Up“²).

Vyplácení přímých plateb je podmíněno plněním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu zemědělské půdy (dále též „podmínky GAEC“³). V případě, že žadatel tyto podmínky nedodrží, je mu dotace snížena nebo mu není poskytnuta vůbec.

Informace o výši peněžních prostředků poskytnutých na PP

Objem peněžních prostředků vyplacených v roce 2012 na PP je uveden v následující tabulce:

¹ Zkratka pochází z anglického názvu *Land Parcel Identification System*.

² Top-Up jsou národní doplňkové platby poskytované k přímým podporám a jsou plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR. Slouží k dorovnání vybraných komodit, u kterých byl v ČR příspěvek na pěstování nižší než v původních patnácti zemích EU. Platby Top-Up jsou navázány na přímé platby, což znamená, že pokud není žadateli přiznána platba SAPS, nemůže mu být poskytnuta ani platba Top-Up.

³ Zkratka pochází z anglického názvu *good agricultural and environmental conditions*.

Tabulka č. 1 – Peněžní prostředky vyplacené na PP v roce 2012 (v tis. Kč)

Přímé platby	Čerpání k 31. 12. 2012		
	ČR	EU	Celkem
Jednotná platba na plochu (SAPS)	0	19 267 215	19 267 215
Oddělená platba za cukr (SSP)	0	1 660 685	1 660 685
Oddělená platba za rajčata (STP)	0	10 509	10 509
Zvláštní podpora na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka	0	786 112	786 112
Národní doplňkové platby k přímým podporám (Top-Up) ⁴	650 769	0	650 769
CELKEM	650 769	21 724 521	22 375 290

Zdroj: publikace *Zemědělství 2012* (vydalo MZe v roce 2013).

Informace o kontrolovaném vzorku

U MZe se kontrola zaměřila především na řídicí a metodickou činnost a na přípravu právních aktů na úseku přímých plateb. U SZIF byly kontrolovány činnosti související s plněním funkce platební agentury. SZIF zodpovídá především za administraci žádostí, provádění plateb příjemcům a provádění kontrol příjemců dotací. Kontrola se zaměřila zejména na provádění administrativních (softwarových) kontrol před vydáním rozhodnutí o poskytnutí dotace a před provedením platby, stanovení minimální míry kontrol a výběr vzorku pro kontroly na místě, způsob provádění kontrol na místě a dokumentace jejich výsledků.

Dále bylo kontrolováno 58 příjemců dotací, kteří podali žádosti o některou z přímých plateb v celkovém objemu více než 371 mil. Kč. U příjemců bylo ověřováno splnění podmínek pro poskytnutí dotace, zejména plnění podmínek GAEC. Předmětem kontroly nebylo ověřování velikosti půdních bloků, na které příjemce obdržel dotace.

Tabulka č. 2 – Souhrnné informace o kontrolovaných žádostech za rok 2012

Typ platby	Počet žádostí	Požadovaná výše dotace (v Kč)	Proplacená výše dotace (v Kč)
Jednotná platba na plochu (SAPS)	58	299 597 429,89	299 597 429,89
Oddělená platba za cukr (SSP)	13	27 099 063,53	27 099 063,53
Oddělená platba za rajčata (STP)	1	610 708,00	610 708,00
Zvláštní podpora na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka	30	14 131 080,47	14 131 080,47
Národní doplňkové platby k přímým podporám (Top-Up) ⁴	57	25 174 547,01	24 918 348,63
Zvláštní podpora na bahnice, popř. kozy, pasené na travních porostech ⁵	26	401 039,34	378 265,87
Zvláštní podpora na brambory pro výrobu škrobu ⁵	5	1 673 629,93	1 611 450,80
Zvláštní podpora na chmel ⁵	4	450 105,46	409 182,23
Zvláštní podpora na tele masného typu ⁵	40	2 156 093,10	2 015 272,81
Celkový součet	234	371 293 696,73	370 770 802,23

Zdroj: zpracováno NKÚ na základě podkladů SZIF.

Pozn.: Právní a jiné předpisy jsou aplikovány ve znění účinném pro příslušné kontrolované období.

⁴ Jedná se o platby na základě jednotné žádosti za rok 2011.

⁵ O tyto zvláštní podpory bylo možné požádat poprvé v roce 2012 a propláceny byly v roce 2013.

II. Skutečnosti zjištěné při kontrole u MZe a SZIF

1. Podmínky pro poskytnutí přímých plateb

Přímé platby se z pohledu nároku na poskytování peněžních prostředků rozdělují do dvou skupin na základě různých referenčních údajů. První skupinu tvoří platby, které jsou i nadále poskytovány s ohledem na plošnou výměru plodin, na počty zvířat, popřípadě tuny vyprodukovaných surovin. Druhou skupinu tvoří platby oddělené od produkce.

1.1 Vznik nároku na poskytnutí přímých plateb

Přímé platby jsou platby nárokové. Pokud žadatel splní všechny podmínky pro poskytnutí dotace, má na její poskytnutí právní nárok.

Nařízení Rady (ES)⁶ dává členskému státu možnost stanovit vhodná a nediskriminační kritéria, která by umožnila nevyplatit přímé platby žadatelům, jejichž zemědělské činnosti tvoří pouze nepatrnou část jejich celkových hospodářských činností nebo jejichž hlavní obchodní nebo podnikatelskou aktivitou není zemědělská činnost. MZe této možnosti nevyužilo a nestanovilo kritéria pro neposkytnutí přímých plateb.

Kontrolou dat ze *společného zemědělského registru* bylo zjištěno, že přímé platby za rok 2012 obdržely i subjekty, jejichž hlavním obchodním cílem není zemědělská činnost (např. golfová centra nebo střední odborné školy).

1.2 Podmínky pro poskytnutí plateb oddělených od produkce

Platby oddělené od produkce jsou přímé platby poskytované v souladu s evropskými předpisy⁷ na základě historických referenčních údajů, které nemají žádnou vazbu na aktuální produkci zemědělských komodit. U následujících typů plateb postačuje pro přiznání nároku na dotaci, aby žadatel v současné době obhospodařoval alespoň jeden hektar zemědělské půdy.

1.2.1 Oddělená platba za cukr

Základní podmínkou pro poskytnutí oddělené platby za cukr je smlouva uzavřená mezi příslušným žadatelem a výrobcem cukru ohledně dodávek cukrové řepy v hospodářském roce 2005/2006⁸. Žadatel o platbu musel mít uzavřenou smlouvu pro hospodářský rok 2005/2006 na dodávku cukrové řepy, a to s výrobcem cukru, který má sídlo v České republice a který byl v hospodářském roce 2005/2006 držitelem individuální produkční kvóty na výrobu cukru. Dotace se poskytuje na množství cukrové řepy sjednané podle této smlouvy.

Pro přiznání oddělené platby za cukr v následujících letech (po roce 2006 až do současnosti) neměl žadatel povinnost pěstovat cukrovou řepu. Naopak pěstitel cukrové řepy, který neměl

⁶ Článek 28 bod 2 nařízení Rady (ES) č. 73/2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce a kterým se mění nařízení (ES) č. 1290/2005, (ES) č. 247/2006, (ES) č. 378/2007 a zrušuje nařízení (ES) č. 1782/2003: „Členské státy mohou od roku 2010 stanovit vhodná objektivní a nediskriminační kritéria pro zajištění toho, že se přímé platby neposkytnou fyzické nebo právnické osobě:

a) jejíž zemědělské činnosti tvoří pouze nepatrnou část jejich celkových hospodářských činností; nebo
b) jejíž hlavním obchodním nebo podnikatelským cílem není zemědělská činnost.“

⁷ Článek 126 a 127 nařízení Rady (ES) č. 73/2009, kterým se stanoví společná pravidla pro režimy přímých podpor v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zavádějí některé režimy podpor pro zemědělce a kterým se mění nařízení (ES) č. 1290/2005, (ES) č. 247/2006, (ES) č. 378/2007 a zrušuje nařízení (ES) č. 1782/2003.

⁸ Nařízení vlády č. 45/2007 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování oddělené platby za cukr pěstitelům cukrové řepy.

uzavřenou smlouvu s výrobcem cukru pro hospodářský rok 2005/2006 a uzavřel smlouvu a pěstoval cukrovou řepu až v následujícím období, nemá na dotaci nárok.

1.2.2 Oddělená platba za rajčata

Základem pro poskytnutí oddělené platby za rajčata je smlouva uzavřená mezi žadatelem a organizací producentů ovoce a zeleniny o dodávce rajčat pro hospodářský rok 2006/2007⁹. Dotace se poskytuje na množství rajčat sjednané podle této smlouvy.

Pro přiznání platby v následujících letech (po roce 2007 až do současnosti) neměl žadatel povinnost pěstovat rajčata. Naopak současný pěstitel rajčat, který v roce 2006/2007 neměl s organizací producentů uzavřenu smlouvu, nemá na dotaci nárok.

1.2.3 Národní doplňkové platby (Top-Up) k přímým podporám

Některé platby Top-Up jsou rovněž platbami oddělenými od produkce a poskytují se na základě historických referenčních údajů¹⁰.

Například platba na přežvýkavce je vyplácena na počet velkých dobytčích jednotek stanovených podle počtu přežvýkavců vedených na žadatele v ústřední evidenci k 31. březnu 2007. I když žadatel již třeba v současné době nechová žádné přežvýkavce, má přesto na tuto dotaci nárok.

Uvedený systém poskytování plateb oddělených od produkce znevýhodňuje především subjekty, které začaly produkovat komodity či rozšiřovat produkci příslušných komodit až po roce 2007.

2. Vedení evidence využití zemědělské půdy (LPIS)

LPIS představuje hlavní databázi sloužící k ověření údajů uvedených v jednotných žádostech o dotaci. LPIS je tak využíván při administraci a kontrole žádostí nejen Státním zemědělským intervenčním fondem, ale také dalšími kontrolními orgány, které kontrolují plnění podmínek ze strany příjemců dotací. Správcem a provozovatelem LPIS je MZe.

2.1 Kvalita LPIS

Od roku 2010 musí členské státy každoročně vyhodnocovat kvalitu LPIS¹¹. Kontrolu provádí MZe podle jednotné metodiky na vzorku dat, v případě ČR na 1 250 půdních blocích / dílech půdních bloků (dále též „PB/DPB“). Hlavním smyslem vyhodnocování kvality LPIS je omezení finančních rizik pro fondy EU, zejména se jedná o duplicitní deklarace a změny deklarace referenčních parcel.

Ze *Závěrečné zprávy kontroly kvality LPIS za rok 2012* vyplynulo, že LPIS vyhovoval pouze v základním ukazateli „celková výměra všech způsobilých ploch“ pro všechny PB/DPB kontrolovaného vzorku, že nevyhovoval v dalších čtyřech dílčích parametrech a že nesplňuje kritéria zejména ve dvou tematických oblastech – „výskyt kritických problémů“ (např. neznatelné hranice půdních bloků v terénu) a „nesoulad evidované výměry LPIS se skutečnou způsobilou výměrou na úrovni jednotlivých PB/DPB“. Rovněž NKÚ v dřívější

⁹ Nařízení vlády č. 95/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování oddělené platby za rajčata určená ke zpracování.

¹⁰ Nařízení vlády č. 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám.

¹¹ Článek 6 odst. 2 nařízení Komise (ES) č. 1122/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 73/2009, pokud jde o podmíněnost, modulaci a integrovaný administrativní a kontrolní systém v rámci režimů přímých podpor pro zemědělce stanovených v uvedeném nařízení, a k nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o podmíněnost v rámci režimu přímé podpory pro odvětví vína.

kontrolní akci¹² zjistil u téměř všech kontrolovaných příjemců, že plocha vykázaná příjemcem v žádosti o dotaci neodpovídala skutečnému stavu pozemku.

Vzhledem k tomu, že LPIS nevyhovuje ve stanovených ukazatelích, doporučuje NKÚ zlepšit jeho kvalitu.

2.2 Evidence krajinných prvků

Dle právních předpisů EU¹³ jsou krajinné prvky¹⁴, které jsou chráněny podmínkami GAEC, povinnou součástí způsobilé plochy zemědělských pozemků. Výměra těchto krajinných prvků je součástí plochy daného půdního bloku a uživatel daného půdního bloku má nárok na dotaci na tuto výměru dle příslušné sazby dotace.

MZe provádí od roku 2010 aktualizaci údajů v LPIS spočívající v tom, že krajinné prvky jsou v LPIS evidovány za předpokladu, že uživatel půdního bloku prokáže právní důvod užívání daného krajinného prvku, i když již předtím prokázal právní důvod používání půdního bloku. Je-li krajinný prvek takto evidován v LPIS, je považován za součást plochy pozemku a uživatel půdního bloku může na výměru půdního bloku získat dotaci. Jak zjistil NKÚ v rámci dřívější kontrolní akce¹⁵, ani takový **stav není plně v souladu s právními předpisy EU¹³, které požadují, aby výměra krajinného prvku byla považována za způsobilou plochu, a to bez ohledu na to, zda příjemce krajinný prvek evidoval a prokázal u něj právní důvod užívání, či nikoli.**

MZe však praktikuje postup, kdy krajinné prvky lze v celkové ploše zemědělského pozemku zohlednit až po jejich zaevidování v souladu se zákonem o zemědělství¹⁶, k čemuž dochází až poté, co žadatel prokáže právní důvod užívání předmětného krajinného prvku. **MZe nepodniklo kroky k odstranění tohoto nesouladu mezi právním předpisem ČR (zákon o zemědělství) a předpisy EU.**

2.3 Evidování údajů o závlahovém systému

Právní předpisy ČR vymezují povinný okruh informací, které mají být evidovány v LPIS ve vztahu k jednotlivým půdním blokům. Jedním z těchto povinných údajů je i údaj o existenci závlahového systému na daném půdním bloku. Při kontrole bylo zjištěno, že LPIS tento údaj neobsahuje.

MZe do doby ukončení kontroly NKÚ nepostupovalo v souladu se zákonem o zemědělství¹⁷ tím, že systém LPIS, tj. registrace zemědělských pozemků, neobsahuje informaci o existenci závlahového systému na půdních blocích žadatele.

MZe připravilo návrh novely zákona o zemědělství, podle níž by měla být zrušena s účinností od 1. ledna 2014 povinnost evidovat závlahové systémy. Vláda ČR předložila v květnu 2013 tuto novelu do Poslanecké sněmovny, ale před rozpuštěním sněmovny nebyla projednána.

¹² Kontrolní akce NKÚ č. 10/29 – *Peněžní prostředky určené na zlepšování životního prostředí a krajiny podle Programu rozvoje venkova*. Kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2011 *Věstníku NKÚ*.

¹³ Článek 34 nařízení Komise (ES) č. 1122/2009.

¹⁴ Krajinné prvky se podílejí na zachování agrobiodiverzity, plní protierozní funkci a jsou významnou součástí zemědělské krajiny. Jedná se především o meze, terasy, skupiny dřevin, solitérní stromy apod.

¹⁵ Kontrolní akce NKÚ č. 10/29 – *Peněžní prostředky určené na zlepšování životního prostředí a krajiny podle Programu rozvoje venkova*. Kontrolní závěr byl zveřejněn v částce 4/2011 *Věstníku NKÚ*.

¹⁶ Ustanovení § 3aa zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

¹⁷ Ustanovení § 3a odst. 5 písm. g) zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

2.4 Přístup k ukládání sankcí za opožděné nahlášení změn údajů o půdních blocích

Dle zákona o zemědělství¹⁸ je každý uživatel v případě změn na jím evidovaných půdních blocích povinen tyto změny ohlásit nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy nastaly. Za nesplnění této ohlašovací povinnosti hrozí uživateli uložení pokuty až do výše 250 000 Kč.

Kontrolou bylo zjištěno, že MZe nevyužívá řádně možnost ukládat pokuty zemědělcům v případě pozdního ohlášení změn. V důsledku toho nejsou data v LPIS dostatečně aktualizována. To, že MZe nevytváří potřebný tlak na uživatele PB/DPB důsledným uplatňováním sankčního systému, může mít negativní dopady na hodnocení českého LPIS ze strany Evropské komise (viz též bod 2.1).

2.5 Nепrovázanost evidence chmelnic a LPIS

Žadatel o poskytnutí zvláštní podpory na chmel musí mít chmelnice evidovány v evidenci chmelnic¹⁹. Kontrolou bylo zjištěno, že **existují odlišnosti v údajích obsažených v evidenci chmelnic a LPIS. Tento nedostatek může způsobovat problémy při administrativních (softwarových) kontrolách.**

2.6 Rozhodování MZe o podaných námitkách

Kontrolou byl podroben postup MZe při rozhodování o námitkách uživatelů PB/DPB proti oznámení MZe ve věci aktualizace LPIS²⁰. Kontrolován byl vzorek 10 případů z roku 2012. Bylo zjištěno, že v pěti případech MZe nedodrželo pro vydání rozhodnutí o námitkách zákonnou lhůtu podle správního řádu²¹.

3. Výkon kontrolní činnosti MZe

3.1 Předběžné řídicí kontroly

NKÚ v dřívějších kontrolních závěrech²² upozorňoval na to, že výkon předběžných řídicích kontrol je nedostatečný a v rozporu se zákonem o finanční kontrole²³, neboť MZe nestanovilo zejména příslušné příkazce operací, správce rozpočtu ani hlavního účetního. Přes opakovaná zjištění NKÚ i oddělení interního auditu MZe nedošlo v kontrolovaném období roku 2012 k odstranění těchto nedostatků a předběžné řídicí kontroly byly prováděny stále způsobem, který je nedostatečný pro splnění požadavků zákona. Teprve v průběhu této kontrolní akce přijalo MZe vnitřní předpis s cílem odstranit předchozí nedostatky.

3.2 Řízení rizik

Při kontrole peněžních prostředků určených na PP bylo zjištěno, že MZe nenaplnilo v plném rozsahu požadavky zákona o finanční kontrole²⁴, zejména ustanovení týkající se analýzy a řízení rizik. Mapy rizik jednotlivých odborných útvarů nevypovídají dostatečně o přijímání nástrojů a pravidel směřujících k minimalizaci rizik a MZe nevyhodnocuje rizika důsledně.

¹⁸ Ustanovení § 3g odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

¹⁹ Zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele.

²⁰ Ustanovení § 3g odst. 7 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

²¹ Ustanovení § 71 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

²² Jedná se např. o kontrolní závěr z kontrolní akce NKÚ č. 10/01 – *Peněžní prostředky určené k úhradě nákladů intervencí na trhu a vývozních subvencí v rámci společné organizace trhu* (zveřejněn v částce 4/2010 *Věstníku NKÚ*) a kontrolní závěr z kontrolní akce NKÚ č. 10/29 – *Peněžní prostředky určené na zlepšování životního prostředí a krajiny podle Programu rozvoje venkova* (zveřejněn v částce 4/2011 *Věstníku NKÚ*).

²³ § 26 odst. 1 zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

²⁴ Ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) a § 25 odst. 1 písm. b) zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole).

4. Administrativní kontroly prováděné SZIF

V rámci kontrolní akce prověřil NKÚ nastavení systému pro administraci jednotných žádostí a poskytování plateb a dále fungování tohoto systému na vzorku vybraných operací.

4.1 Administrativní (softwarové) kontroly u zvláštní podpory na tele masného typu

Zvláštní podpora na tele masného typu má být poskytována na tele, jehož matka je kráva masného plemene nebo kráva křížená s masným plemenem a určená k produkci masných telat.²⁵ Kontrolou bylo zjištěno, že administrativní (softwarové) kontroly u této zvláštní podpory nezahrnují veškeré podmínky pro poskytnutí podpory, které by měly být kontrolovány. **SZIF tak porušil nařízení Komise (ES)²⁶, protože nezajistil, aby byly splněny podmínky pro poskytnutí zvláštní podpory.**

4.2 Nedostatky v odůvodnění rozhodnutí

V řízení o poskytnutí dotace postupuje SZIF podle správního řádu. Kontrolou bylo zjištěno, že SZIF u dvou příjemců zjistil pochybení a následně snížil či zamítl dotaci, aniž by v odůvodnění rozhodnutí uvedl konkrétní důvod tohoto snížení či zamítnutí podpory. V odůvodnění pouze uvedl odkaz na ustanovení nařízení vlády, které bylo porušeno, nspecifikoval však konkrétní podmínku, která nebyla splněna. Příjemcům tak nebylo zřejmé, z jakého důvodu jim byla dotace snížena.

4.3 Kontroly u zvláštní podpory na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka

Výše platby u této zvláštní podpory je závislá na výši podílu příjmů nebo tržeb za prodané mléko na celkových příjmech nebo tržbách ze zemědělské činnosti.²⁷ SZIF nepožadoval po žadatelích o podporu na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka doložení dokladů prokazujících příjmy/tržby ze zemědělské činnosti. Nebyl tak při administrativní kontrole schopen ověřit správnost výše platby, kterou má žadatelé poskytnout. Výši podílu příjmů nebo tržeb ověřoval SZIF pouze v rámci kontrol na místě, které však neprováděl u všech žadatelů.

III. Skutečnosti zjištěné při kontrole u příjemců

Kontrola u příjemců dotací se zaměřila na ověření splnění podmínek pro poskytnutí podpory, a to podmínek způsobilosti a podmínek GAEC.

Kontrolou bylo zjištěno, že:

- dva příjemci v rozporu s nařízením vlády²⁸ použili pesticidy s nepovolenými látkami;
- dva příjemci na půdních blocích (dílech půdních bloků) vedených v LPIS jako orná půda pěstují traviny, resp. na této půdě byl shledán souvislý porost s převahou travin. Takový způsob hospodaření však neodpovídá definici orné půdy, tj. obhospodařované půdy, na níž se pěstují v pravidelném sledu zemědělské plodiny.

²⁵ Článek 109 písm. d) nařízení Rady (ES) č. 73/2009.

²⁶ Článek 29 odst. 1 písm. a) nařízení Komise (ES) č. 1122/2009.

²⁷ Ustanovení § 7 odst. 4 nařízení vlády č. 60/2012 Sb., o stanovení některých podmínek pro poskytování zvláštní podpory zemědělcům.

²⁸ Ustanovení § 3 odst. 4 písm. e) nařízení vlády č. 60/2012 Sb., o stanovení některých podmínek pro poskytování zvláštní podpory zemědělcům.

IV. Vyhodnocení

Kontrola NKÚ ověřila nastavení systému přímých plateb, administraci a kontrolu žádostí a poskytování dotací. U příjemců podpory bylo prověřeno především dodržování právních předpisů a podmínek stanovených pro přiznání a poskytnutí dotace.

Celkem byly prověřeny výdaje financované z rozpočtu Evropské unie a ze státního rozpočtu ČR v celkové výši 370 771 tis. Kč, tj. cca 1,66 % z celkově vyplacených prostředků na přímé platby v roce 2012.

System implementace a administrace přímých plateb byl pro kontrolované období vyhodnocen jako funkční a účinný. NKÚ přesto upozorňuje na některé nedostatky, a to především v oblasti evidence využití zemědělské půdy. Je žádoucí zejména:

- zlepšit kvalitu evidence využití zemědělské půdy (LPIS),
- uvést evidenci krajinných prvků do souladu s evropskými předpisy,
- změnit přístup MZe k ukládání sankcí za nesplnění ohlašovací povinnosti uživatelů při změnách údajů o půdních blocích.

Dále je třeba optimalizovat systém kontroly u zvláštní podpory na krávy chované v systému s tržní produkcí mléka.